

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศจะประสบความสำเร็จได้ ย่อมขึ้นอยู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดการพัฒนาค่านิยม ทักษะ และทักษะใหม่ ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม สามารถเอาชนะความล้าหลังทางสังคมและ เศรษฐกิจได้ การศึกษาซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว จะต้องเป็นระบบการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพในทุกระดับการศึกษา

การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดหมายตามปรัชญาของการจัดการศึกษาของสถาบันแต่ละแห่ง จะต้องอาศัยหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทาง กิจกรรมการเรียนการสอน และประสบการณ์ทั้งหมดให้กับผู้เรียน ดังที่ สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตาม จะไม่สำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดไว้ ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา การจัดการศึกษาจะต้องอาศัยหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญในอันที่จะพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน (กาญจนา คุณารักษ์, 2527) ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สังคมยอมรับและเกิดความสมดุลแห่งชีวิต จึงควรตระหนักถึงคุณภาพของหลักสูตรเป็นสำคัญ ดังที่ สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพของการศึกษาส่วนหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของหลักสูตร และหลักสูตรที่มีคุณภาพดี ควร เป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดี ที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทั้งนี้เพราะตัวหลักสูตรนั้น ไม่ว่าจะมีความดีเพียงใดก็ตาม หากผู้ใช้หลักสูตรขาดความชำนาญในการใช้หลักสูตรแล้ว การศึกษาก็ย่อมไม่ประสบความสำเร็จด้วย

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ สรุปได้คือ การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรจากภาคทฤษฎีไปสู่ภาคปฏิบัติให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ เช่น วิธีการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล รวมถึงการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด (กมล ภูประเสริฐ, 2523 : สมิตร์ คุณานุกร, 2520, อ่าง บัวศรี, 2504)

จากความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ดังกล่าว จะเห็นว่าหลักสูตรนั้น เปรียบเสมือนภาคทฤษฎี การนำไปใช้เปรียบเสมือนภาคปฏิบัติ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักสูตรไปใช้นั้น นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาหลักสูตร ที่ต้องอาศัยบุคลากรหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน บุคคลที่มีส่วนสำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตรก็คือ ครู ซึ่งจะต้องเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องการนำหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสมการณ์หรือการเรียนรู้ขึ้นในตัวผู้เรียน ดังที่ สังด์ อุทรานันท์ (2527) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า

เป็นที่ยอมรับกันว่าขั้นตอนการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง นักพัฒนาหลักสูตรทุกคนต่างก็ยอมรับความสำคัญของขั้นตอนการใช้หลักสูตรว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนอื่นใดทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากว่าถึงแม้หลักสูตรจะดีสร้างไว้ดีเพียงใดก็ตาม ยังไม่สามารถจะกล่าวได้ว่าหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรก็จะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในด้านความสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้นั้น สุจริต เพียรชอบ (2523) ได้กล่าวไว้ว่า

ครูผู้สอน เป็นผู้ทำให้หลักสูตรบังเกิดผล แม้หลักสูตรจะดีเลิศเพียงใด หากครูผู้สอนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมาย แนวความคิด และเนื้อหาในหลักสูตรอย่างถ่องแท้แล้ว หลักสูตรจะไม่มีวันบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้แน่นอน ส่วนผู้ที่มิบทบาทสำคัญน่าจะกล่าวถึงคือ ผู้บริหาร ซึ่งจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำความรู้ ให้การสนับสนุนและกำลังใจ เพื่อให้การเรียนการสอนบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้ให้ถูกต้องตามระบบ และให้มีประสิทธิภาพ ย่อมต้องอาศัยองค์ประกอบของการนำหลักสูตรไปใช้ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือ การตีความหมาย และกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร โดยออกมาในรูปของ เอกสาร ประกอบหลักสูตร และวัสดุอุปกรณ์การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน คือ การสำรวจจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ขนาดห้องเรียน จำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการจัดตารางสอนและจัดครู เข้าสอน ว่ามีความเหมาะสมกับสภาพการนำหลักสูตรไปปฏิบัติหรือไม่
3. การสอน ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ ครูจึง เป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุด ครูจะต้องสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และ เลือกวิธีสอนให้เหมาะสม โดยผู้บริหารต้องคอยให้ความสะดวก ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ

นอกจากนี้ ดิลก บุญเรืองรอด (2521) ยังได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า จะต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้ววางแผนการใช้หลักสูตรและบริหารการสอน โดยแบ่งขั้นตอนการใช้หลักสูตรออกเป็น 12 ขั้นตอน คือ

1. การทำความเข้าใจหลักสูตรโดยทั่วไป
2. การวิเคราะห์หลักสูตร
3. การพิจารณากิจกรรม เพื่อสร้างบูรณาการ
4. การจัดโปรแกรมการสอน
5. การจัดตารางสอน
6. การวางแผนการสอนส่วนบุคคล
7. การวางแผนการสอนร่วมกัน
8. การศึกษาความพร้อมของผู้เรียน
9. การสอน
10. การประชุมประสานงานการสอนทุกสัปดาห์
11. การประเมินผล
12. การปรับปรุงการเรียนการสอน

อย่างไรก็ตาม การวางแผนการใช้หลักสูตรและการบริหารการสอนจะประสบความสำเร็จได้ย่อมขึ้นอยู่กับ คุณภาพของหลักสูตรที่สามารถตอบสนองต่อสังคมด้วย นั่นคือ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง หลักสูตรก็ควร เปลี่ยนแปลง เพื่อสนองตอบสังคมด้วย

ปัจจุบันความ เจริญของประเทศทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีได้ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประชากรส่วนใหญ่จะต้องปรับตัวให้ เข้ากับสภาพ ของสังคมที่เปลี่ยนไป การพัฒนาหลักสูตร เพื่อสนองความต้องการของสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มา เป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2533) โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนพฤษภาคม 2533 (พจนม แก้วกำเนิด, 2533) ซึ่ง เน้นให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและ กระบวนการใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529)

จากการ เปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังกล่าว ย่อมเกี่ยวข้องกับสถาบันหลายสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันผลิต ครู คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้จัดการสัมมนาผู้บริหาร สถาบันผลิตครูทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 9 - 11 กรกฎาคม 2523 ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เรื่อง "ผลกระทบทางการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผลต่อสถาบันผลิตครู" อันจะ นำไปสู่การวางแผนปรับปรุงสถาบันผลิตครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2533) และจากการสนทนาทางวิชาการ ในการสัมมนาผู้บริหารสถาบันผลิตครูครั้งนี้ ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ "เป็นหน้าที่ของ คณะครุศาสตร์ ที่จะผดุง ประดับประดากระทรวงศึกษาธิการ และบอกให้รู้ว่าทิศทางของการศึกษาควร เป็นอย่างไร ทั้งอาจารย์และนิสิตจะต้องรู้ เท่าทันต่อความเป็นไปของการศึกษา... ผู้ที่จะสร้างครูก็คือ สถาบัน ฝึกหัดครู คณะครุศาสตร์นั่นเอง"

วิทยาลัยครู เป็นสถาบันฝึกหัดครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ มีวิทยาลัยครูในสังกัด 36 แห่ง กระจายกันอยู่ทั่วประเทศ เป็นหน่วยงานผลิตครูรายใหญ่แห่งหนึ่งของ ประเทศ ได้ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการผลิตครูระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ให้มีคุณภาพ ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรวิทยาลัยครู ให้สอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการ เปลี่ยนแปลงของหลักสูตรทางการศึกษา

ทุกระดับตลอดมา (การฝึกหัดครู, 2530) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตร วิชาเอกการประถมศึกษา ซึ่งได้รับอนุมัติจากสภาการฝึกหัดครู ให้ใช้ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2519 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 เป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทำให้ สถาบันการฝึกหัดครูที่ผลิตครูประถมศึกษาทั่วประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง หลักสูตรการฝึกหัดครูของตนให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู จึงได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 และประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2524 ซึ่งนับเป็นหลักสูตรฉบับที่ 2 ของสภาการฝึกหัดครู

อย่างไรก็ตามหลักสูตรสภาการฝึกหัดครูทั้งฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ยังคงใช้คู่กันมาเรื่อย ๆ และยิ่งกว่านั้นยังมีหลักสูตรของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่เป็นหลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) สายวิชาการประถมศึกษา และหลักสูตรสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. 2525 - 2526 (เพิ่มเติม) เพิ่มเข้ามาอีก จึงมีหลักสูตรการประถมศึกษาที่ใช้อยู่ในวิทยาลัยครูขณะ เดียวกันหลายหลักสูตร ทำให้เกิดความสับสนและก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นอย่างมาก (ศึกษานิเทศก์, 2530) จากการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 5 (2526 - 2529) ของกรมการฝึกหัดครู (2530) และจากผลการวิจัยของ โส พัฒนสรศุ (2529) พบว่า วิทยาลัยครูได้ประสบปัญหาและอุปสรรคในด้านการใช้หลักสูตรหลายประการ เช่น ผู้บริหารให้ความสนใจต่อการพัฒนาคุณภาพของอาจารย์และนักศึกษาค่อนข้างน้อย อาจารย์ผู้สอนส่วนหนึ่งขาดความศรัทธา ในวิชาชีพครู อันส่งผลให้ความสนใจในการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ด้านนักศึกษาพบว่าวิทยาลัยครูไม่สามารถคัดเลือก นักศึกษาที่ศรัทธาและมีอุดมการณ์ในวิชาชีพครูอย่างแท้จริง นักศึกษานำประสบการณ์จากการ เรียน ไปใช้ปฏิบัติจริงไม่ได้ นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้ว มีอัตราการว่างงานสูง

จากผลการวิจัย เรื่องวิธีการเรียนของนักศึกษา วิทยาลัยครูวิชาเอกการประถมศึกษา ของ อัจฉรา ภาณุรักษ์ (2529) พบว่า วิธีการเรียนโดยช่วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนที่นักศึกษา วิชาเอกการประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือชอบน้อยที่สุด เนื่องจากวิธีการเรียนนี้ นักศึกษาต้องศึกษางานตามลำพัง เพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ๆ เพื่อเสนอในชั้นเรียน ด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่า บรรยากาศและกิจกรรมในวิทยาลัยครู มีลักษณะที่ส่งเสริมให้นักศึกษา ช่วยเหลือตนเองยังไม่ได้ ต้องอาศัยการดูแลอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ โพทธรย์ ลินลารัตน์ (2526) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

การเรียนการสอนในวิทยาลัยครูนั้น ขาดการฝึกให้นักศึกษารู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง นักศึกษาค้นเคยกับการได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ ดังนั้น การปรับปรุงการเรียนการสอนในวิทยาลัยครู ควรเริ่มต้นที่การทำความเข้าใจกับนักศึกษาครู ในลักษณะที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาครูรู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง กรมการฝึกหัดครู จึงได้เสนอร่างหลักสูตรต่อสภาการฝึกหัดครูใหม่ และได้รับอนุมัติให้ใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา (ศึกษานิเทศก์, 2530) โดยมีสาระสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

หลักการ

หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา เป็นหลักสูตรการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ทำหน้าที่สอนและทำงานด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพของครู เป็นหลัก ทั้งสมรรถภาพด้านความรู้ สมรรถภาพด้านเทคนิควิธี และสมรรถภาพด้านคุณลักษณะ
2. เป็นหลักสูตรที่ยึดภารกิจและคุณธรรมของครู เป็นแนวทาง
3. เป็นหลักสูตรที่จัดประสบการณ์และกิจกรรม โดย เน้นการปฏิบัติควบคู่กับทฤษฎี
4. เป็นหลักสูตรที่ยึดหลักความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ ๆ
5. เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของผู้ใช้ครู และยึดหลักความร่วมมือระหว่างผู้ใช้ ครูและผู้ผลิตครู ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพ

จุดประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในระดับประถมศึกษา
2. เพื่อให้มีความรัก ความศรัทธา ความภูมิใจ และความรับผิดชอบในวิชาชีพครู
3. เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตน พัฒนาสังคม และพัฒนาวิชาชีพ
4. เพื่อให้เป็นผู้มีนิสัยใฝ่รู้ มีเหตุผล และมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหา
5. เพื่อให้มีสุขนิสัยที่ดี มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย รักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีของชาติ และยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

เมื่อหลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา

พุทธศักราช 2530 ได้ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2530 ในปี พ.ศ. 2533 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มา เป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งย่อผลกระทบบนโดยตรงต่อหลักสูตรและกระบวนการใช้หลักสูตร การประถมศึกษา ของสภาการศึกษา พุทธศักราช 2530 ซึ่งวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ใช้ผลิต นักศึกษาครูระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเรียกตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2527 มาตรา 5 ว่า "สทวิทยาลัย อีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้" อันประกอบด้วยวิทยาลัยครู 8 แห่ง คือ วิทยาลัยครู มหาสารคาม วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี รับผิดชอบในการผลิตนักศึกษา ครูวิชา เอกการประถมศึกษา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 17 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี เลย สกลนคร ขอนแก่น หนองคาย อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด นครพนม มหาสารคาม ยโสธร กาฬสินธุ์ มุกดาหาร นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และชัยภูมิ ซึ่งมีประชากร รวมกันแล้ว มากเป็นอันดับ 1 ของประเทศ และคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อัน เป็นผลผลิตทางการศึกษาของนักศึกษาครูวิชาเอกการประถมศึกษา ที่สำเร็จจากสทวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ เป็นส่วนใหญ่ อยู่ในเกณฑ์ต่ำ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติร่วมกับ

MICHIGAN STATE UNIVERSITY ภายใต้โครงการ BRIDGES ที่มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา และจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มวิชาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศ (คณะกรรมการการประถมศึกษา, 2533) ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากมีความเสียเปรียบ 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และปัจจัยด้านกระบวนการเรียนการสอนอันเนื่องมาจากการขาดแคลนด้านสาธารณูปโภค ด้านคุณวุฒิครู ปัญหาการสอนของครู การติดตามผลการเรียนและการพูดภาษาถิ่นของนักเรียน

แม้ว่าผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มิได้เกิดจากกระบวนการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 โดยตรงก็ตาม แต่จากสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรที่ปรากฏดังได้กล่าวมาแล้ว ประกอบกับการประกาศเปลี่ยนแปลงการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาเป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อหลักสูตรผลิตครูประถมศึกษาของสถานฝึกหัดครูที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนในภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสกลนคร และมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ต่อการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 และได้มีโอกาสเข้ารับการสัมมนาพร้อมประชุมทางวิชาการ อบรม และร่วมฟังการอภิปรายเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาต่อสถาบันการฝึกหัดครู ทำให้ได้ทราบถึงแนวนโยบายของกรมการฝึกหัดครู ในอันที่จะปรับเปลี่ยนหลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2535) อีกทั้งข้อคิดเห็นที่ผู้วิจัยได้จากการร่วมสัมมนา ร่วมประชุมทางวิชาการ อบรม และร่วมฟังการอภิปรายหลายครั้ง สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในวิทยาลัยครู ยังมีปัญหาทั้งด้านตัวหลักสูตร บุคลากร การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อีกด้วย

จากความสำคัญและเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู : สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ซึ่งยังมีผู้ศึกษาในเรื่องนี้น้อย เพื่อทราบถึงการปฏิบัติจริงในการใช้หลักสูตร ว่ามีการดำเนินการตามหลักการและจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ให้เหมาะสมและมีคุณภาพ เพื่อให้การผลิตครูประถมศึกษาในกลุ่มสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ มีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรและปัญหาการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ในด้านโครงสร้างหลักสูตร การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรและปัญหาการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ โดยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้ :

1. ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาวิชา เอกการประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนสุดท้าย ปีการศึกษา 2533 ของวิทยาลัยครูทั้ง 8 แห่ง ในสหวิทยาลัยอีสาน - เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน - ใต้
2. การศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรและปัญหาการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 นี้ มุ่งที่จะศึกษาเฉพาะด้านดังนี้

- 2.1 ด้านโครงสร้างหลักสูตร
- 2.2 ด้านการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร
- 2.3 ด้านการสนับสนุนการใช้หลักสูตร
- 2.4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.5 ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
- 2.6 ด้านการวัดผลและการประเมินผล

ข้อตกลงเบื้องต้น

สภาพการใช้หลักสูตรและปัญหาการใช้หลักสูตร พิจารณาจากการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรในมหาวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และมหาวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ในปีการศึกษา 2532 ซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามของประชากร

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เป็น เครื่องมือในการวิจัย เพียงอย่างเดียวในการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรและปัญหาการใช้หลักสูตร

คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 หมายถึง หลักสูตรสำหรับสอนนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา ระดับปริญญาตรี (คบ. 4 ปี) ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ซึ่งสภาการศึกษาได้ประกาศใช้ในปีพุทธศักราช 2530

การใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในด้านโครงสร้างหลักสูตร ด้านการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผลไปปฏิบัติ โดยบุคลากรในมหาวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และมหาวิทยาลัยอีสาน-ใต้

สภาพการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติจริงของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในด้านโครงสร้าง

หลักสูตร ด้านการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ด้านการสนับสนุนการใช้หลักสูตร
 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล
 ซึ่งได้ข้อมูลจากการรายงานของผู้ปฏิบัติจริงหรือผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

ปัญหาการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2530 หมายถึง สภาพการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติจริงของบุคลากรและ
 ผู้เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2530 ในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ในการใช้หลักสูตร
 วิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในด้านโครงสร้าง
 หลักสูตร ด้านการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ด้านการสนับสนุนการใช้หลักสูตร ด้านกิจกรรม
 การเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล ซึ่งได้ข้อมูล
 จากการรายงานของผู้ปฏิบัติจริงหรือผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

ผู้บริหาร หมายถึง อธิการ รองอธิการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะวิชาครุศาสตร์
 และหัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน ในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้

อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ภาควิชาหลักสูตรและการสอน ที่สอนนักศึกษาวิชาเอก
 การประถมศึกษา ในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่เรียนหลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาศึกษา โปรแกรม
 วิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนสุดท้าย
 ปีการศึกษา 2533 ในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้

สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ หมายถึง กลุ่มวิทยาลัยครู เรียกชื่อใหม่ตามพระราชบัญญัติ
 วิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2527 และข้อบังคับสภากาการศึกษาว่าด้วยการบริหารกลุ่ม
 วิทยาลัยครู พุทธศักราช 2528 และตั้งอยู่ในพื้นที่ภูมิภาคอีสานตอนบน ซึ่งแยกเป็นสหวิทยาลัยอีสาน-
 เหนือ ประกอบด้วย วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูเลย และวิทยาลัยครู
 อุดรธานี รวมทั้งสิ้น 4 วิทยาลัย

สทวิทยาลัยอีสาน - ได้ หมายถึง กลุ่มวิทยาลัยครู เรียกชื่อใหม่ตามพระราชบัญญัติ
วิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2527 และข้อบังคับสภาการฝึกหัดครู ว่าด้วยการบริหารกลุ่ม
วิทยาลัยครู พุทธศักราช 2528 และตั้งอยู่ในพื้นที่ภูมิภาคอีสานตอนล่าง ซึ่งแยกเป็นสทวิทยาลัย
อีสาน-ใต้ ประกอบด้วย วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ และ
วิทยาลัยครูอุบลราชธานี รวมทั้งสิ้น 4 วิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน วิชาเอกการประถม
ศึกษา และนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนสุดท้าย
ปีการศึกษา 2533 ทั้งหมดในสทวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และสทวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ประกอบด้วย
ผู้บริหาร จำนวน 32 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 90 คน และนักศึกษา จำนวน 336 คน รวม
ประชากรทั้งหมด 458 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย
แบบสอบถาม 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ผู้สอน

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา

แบบสอบถามแต่ละฉบับ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครูสาขาวิชาศึกษา โพรแกรมวิชาการ
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2530

ตอนที่ 3 ปัญหาการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครูสาขาวิชาศึกษา โพรแกรมวิชาการ
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2530

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามตอนที่ 1 - 3 มีลักษณะ เป็นแบบ เลือกตอบ แบบ เต็มค่า และ
แบบปลายเปิด แบบสอบถาม ตอนที่ 4 มีลักษณะ เป็นแบบปลายเปิด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามแบบ เลือกตอบ มาแจกแจงความถี่ และ
วิเคราะห์ข้อมูล หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูล ในตารางประกอบความเรียง
2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด เสนอในรูปความเรียง โดยเรียง
ตามลำดับความถี่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพการใช้หลักสูตรและปัญหาการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชา
ศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2530 ในสหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และ
สหวิทยาลัยอีสาน-ใต้
2. เป็นแนวคิดสำหรับผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชา เอกการประถมศึกษา และ
กรรมการฝึกหัดครู ในการพิจารณาปรับปรุง และส่งเสริมคุณภาพการใช้หลักสูตรวิทยาลัยครูสาขาวิชา
การศึกษา โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานยิ่งขึ้น